

**POVJESNICA ŠKOLSKE KNJIŽNICE - KNJIŽNICA ŠKOLE PRIMIJENJENE
UMJETNOSTI I DIZAJNA OSIJEK**

Ivica Nikić
Škola primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek
Knjižnica
ivica.nikic@gmail.com

Broj
bibliografske
jedinice

356

Razvoj školstva i povijest Tekstilne škole Osijek

Tekstilna škola Osijek, prema podacima Povjesnog (Državnog) arhiva u Osijeku o tekstilnom školstvu u Osijeku i Slavoniji, spomenuta je u „Tjedniku školskog učiva“ još davne 1895./96. kada je osnovana Viša pučka škola u Osijeku.

Dokumenti nam dalje otkrivaju: početkom školske godine 1902./1903. govore o postojanju Ženske stručne škole za koju je naredbom od 23. ožujka 1902. godine pod brojem 334 izdan poseban Akt statut Osječke stručne škole, koja je imala šest odjela i to: za šivanje (ili šiće) rublja rukom ili strojem, za krojačenje (krojenje), za glađenje (glačanje) rublja, za umjetničke radnje i za trgovачki tečaj.

Istu Žensku stručnu školu pratimo u registru od 1910. do 1932. Godine 1940./41. Škola je djelovala pod nazivom Ženska zanatska škola, a 1941./42. pod nazivom Državna ženska stručna škola.

Poslije Drugog svjetskog rata, 1957./58., učenici u privredi Tekstilne škole pohađali su školu, kao i učenici ostalih zanimanja u drugoj zgradbi učiteljske škole u Donjem gradu, a Škola je vođena pod nazivom Ženska stručna škola.

Na početku školske 1958./59. odvajaju se učenici tekstilne struke i pripadaju takozvanoj Ženskoj stručnoj školi u Vukovarskoj br. 1. Škola je imala 8 odjela i 226 učenika. Šezdesetih godina osniva se Škola učenika u privredi, tekstilnog smjera sa sljedećim zanimanjima: krojači muške i ženske odjeće, pletači i tkalci, prelci i jorgandžije.

Prvog listopada 1961. godine osnovan je Tekstilni školski centar koji je djelovao tridesetak godina u staroj i trošnoj zgradbi. Zbog razvijene tekstilne industrije i potrebe za stručnim radnicima počinje se razmišljati o izgradnji nove zgrade Škole osamdesetih godina, no ratno vrijeme zaustavlja sve aktivnosti.

Osnivanje školske knjižnice u zgradbi Tekstilne škole Osijek na Vukovarskoj ulici br. 1

Prema najstarijoj Knjizi Inventara prvi (službeni) upisan nadnevak jest 14. ožujka 1967. godine te se može pretpostaviti da je tada i osnovana Internom odlukom školske uprave. Nalazila se u omanjem prostoru do 20 četvornih metara nastalih pregrađivanjem učionice.

Tijekom pedesetak godina, nekoliko se puta preseljavala, radilo je više nastavnika, umjesto *bibliotekara* – najčešće kao dopune satnice do punog radnog vremena – osoba bez stručnog studija. U zadanim uvjetima provodile su se određene aktivnosti kao što su: recitali, obilježavanje spomen dana iz povijesti, praznične aktivnosti i sl. Tako je i knjižnica našla malo prostora za sebe, omeđila mjesto opskrbljeno stručnom knjigom te postajala pomoć tekstilnim programima u odgojno-obrazovnom radu. Posao knjižničarki obavljale su nastavnice Elizabeta Anić, Mirjana Vuletić i Milica Todorov.

Prema matičnim knjigama, 1883./84. školske godine upisano je 679 učenika, a ima 49 zaposlenih radnika. Najveći ih se dio upisuje u školsku *biblioteku* i posuđuje građu, stručne knjigu (skripte) i lektiru za nastavu hrvatskosrpskoga jezika i književnosti. Upisani su zahtjevniji, četverogodišnji programi (odjevni tehničari) te su sadržajem veći, s više općeobrazovnih predmeta i dopunom (fakultativne) satnice učenici su pripremani za nastavak školovanja na različitim studijama. Novonastali su uvjeti zbog potreba učenja i opsega programa imali pojačanu satnicu i češću potrebu korištenja prostora i usluga školske knjižnice.

Škola je imala zadaće općega i stručnog obrazovanja, a teorijski dio nastave odvijao se u Vukovarskoj 1, dok se praktična nastava odvijala u Pejačevićevoj ulici br. 16. Učenici svakodnevno koriste usluge knjižnice u teorijskim danima rasporeda škole.

Međusobna udaljenost objekata, vrlo skučen i trošan te nefunkcionalan prostor škole, prepoznat je kao problem koji treba rješavati. Sve više učenika i radnika ustanove očekuje rješenje od društveno-političke zajednice. Zrcalio je idejom o izgradnji *nove* tekstilne škole, tekstilnog instituta te svih potrebnih sadržaja tipa knjižnice, školskih radionica praktične nastave, dvorane za tjelesnu i zdravstvenu kulturu.

Škola ima povećan interes za upis u svoje programe, u prosjeku upisuje od 26 do 29 razrednih odjela te broji oko 800 učenika različitih zanimanja. Problem je prostora naglašeniji. Prema zapisima i dokumentaciji, na jednog učenika otpada manje od 1m²

učioničkoga prostora. Premala knjižnica smještena u dvadesetak četvornih metara radi manje od pola radnog vremena i izdaje građu/lektiru na odmorima učenika.

Škola zapošjava 64 radnika, ima povoljnu kvalifikacijsku strukturu, no nema prostornih ni normalnih uvjeta za funkcioniranje i ispunjavanje zadanih programa.

Devedesetih (1991./92.) godina bjesni rat, puno je prognanika, naših učenika i nastavnika privremeno izmješteno u Slovačku, gdje se odvija školska ratna godina.

Iz dokumenata, Spomenice Škole 1993., saznajemo o povratku u staru školsku zgradu, kao i to da je pokrenut časopis *Teksti(ili)* inicijativom profesora hrvatskoga jezika. Predstavljeni su pisani literarni i likovni radovi učenika s temama primjerena toj dobi. Također, u godišnjem programu, spominje se i skupina Mladi knjižničari koji izrađuju panoe, umataju i popravljaju stare knjige.

Novi knjižničar (autor zapisa I. N.), raspoređen 20% radnog vremena u knjižnici, zaposlen na radnom mjestu profesora hrvatskoga jezika, pokreće nove aktivnosti te afirmira posao knjižnice kao mjesta javne i kulturne djelatnosti.

Tako je 25. studenoga 1993. priređena književna tribina, predstavljanje knjige i književnika Mirka Hunjadija, putopisa Baranja kao „skice slavonske duše i riznice prirode“, rekao je predstavljač I. Nikić te je slijedila rasprava i komunikacija s učenicima i dilema „Kako odrastati s ranjenim djetinjstvom na asfaltu, biti prognanik i ostati Čovjek u poratnom vremenu!“. Riječi autora daju puno odgovora i nude rješenja „poetizacijom“ prostora i duha Baranje – rekao je predstavljač.

Posjet ministrici (1994.) Vesne Girardi Jurkić obećavao je skori prijelaz i odobreno financiranje dovršetka zgrade i prostora knjižnice u novoj školi u školskoj 1994./95. godini.

Školu se opremalo (stari namještaj) i donacijama, a dio (uredskoga) namještaja dobiva i nova školska knjižnica. Prostorno je bila „srce škole“ prema standardima i sastojala se od spremišta, čitaonice i manje prostorije za referentnu zbirku, ukupno 146 četvornih metara.

Izvršena je temeljna revizija fonda te se postupno otpisivala zastarjela i oštećena građa. Fond je bio relativno mali, sastojao se od stručne literature i obvezne (zastarjele) lektire propisane prethodnim standardima Ministarstva.

Razvijanje aktivnosti u novoj školi bilo je planirano kao ekološki prihvatljiv pristup, primjerice sadnja drvoreda ispred škole. Učenici i knjižničar pripremili su

prigodan program te istakli moto „Bolje biti danas aktivan... nego sutra radioaktivna!“ (Krbavska ulica 28. studenoga 1994.).

Knjižničar je s grupom učenika „Zeleno i moje!“ osmislio radionicu, istražio i usmjeravao na grad Osijek i institucije vezane uz zaštitu okoliša tako razvijajući svijest o zdravoj i očuvanoj Planeti.

Krajem lipnja 1995., na završnoj svečanosti za učenike Škole, predstavljen je list (redizajniran u boji) Tekst(ili) čiji su urednici nastavnici Jasna Dasović i Ivica Nikić, s novinarima i učenicima literarne skupine, dali presjek razvoja Škole, čija se obljetnica od 100 godina obilježila u novim prostorima.

Vremeplov školske knjižnice 2. *Rađanje nove škole ili kako dalje!?*

Prelaskom u nove prostore, knjižnica dobiva neke nove zadaće i postaje središte škole: prigodno se zidnim novinama obilježavaju značajni datumi iz hrvatske povijesti, blagdanski se uređuje u povodu Uskrsa, Božića, organizira manifestacije za javnost tipa Večeri mode i umjetnosti, glazbeno-scenskim programom i modnim revijama, izložbama učeničkih radova. Pedagoginja i knjižničar su koordinatori koji afirmiraju struku, kreativnost i energiju likovnih umjetnika. Uz to se potiče čitanje zavičajnih pisaca – predstavljanjem knjiga na književnim tribinama.

Slika1.

Slika 2.

Izdvajamo književne susrete i promocije knjiga Stjepana Tomaša (Srpski Bog Mars), zbirku pjesama Ante Gardaša, poeziju Luje Medvidovića te knjige s ratnom i poratnom tematikom Predraga Matića Freda, Branka Vrbovića.

Knjižnica prezentira i stručnu knjigu vezanu uz programe i zanimanja: Nevenke Arbanas (Grafičke tehnike), Jelke Mihaljev (Hrvatski baranjski vez), Stane Kovačević (Ručno tkanje) i promotivne knjige Tekstilno tehničkoga fakulteta u Zagrebu.

Uvođenjem državne mature za srednje škole izvršeno je predstavljanje nakladnika i novih naslova, priručnika za učenike i nastavnike te odgojno-obrazovnih sadržaja.

Aktivna suradnja sa stručnim suradnicima izdavačkih kuća Hrvatske nabavlja se pedagoško-metodička i didaktička literatura i učila koja pridonose kvaliteti nastavnog procesa.

Puno građe nabavljeno je osobnim angažiranjem – donacijama izdavača, pojedinaca i institucija s područja Županije i grada Osijeka. Službena nabava odvija se shodno finansijskim mogućnostima Osnivača, MZO i vlastitih sredstava.

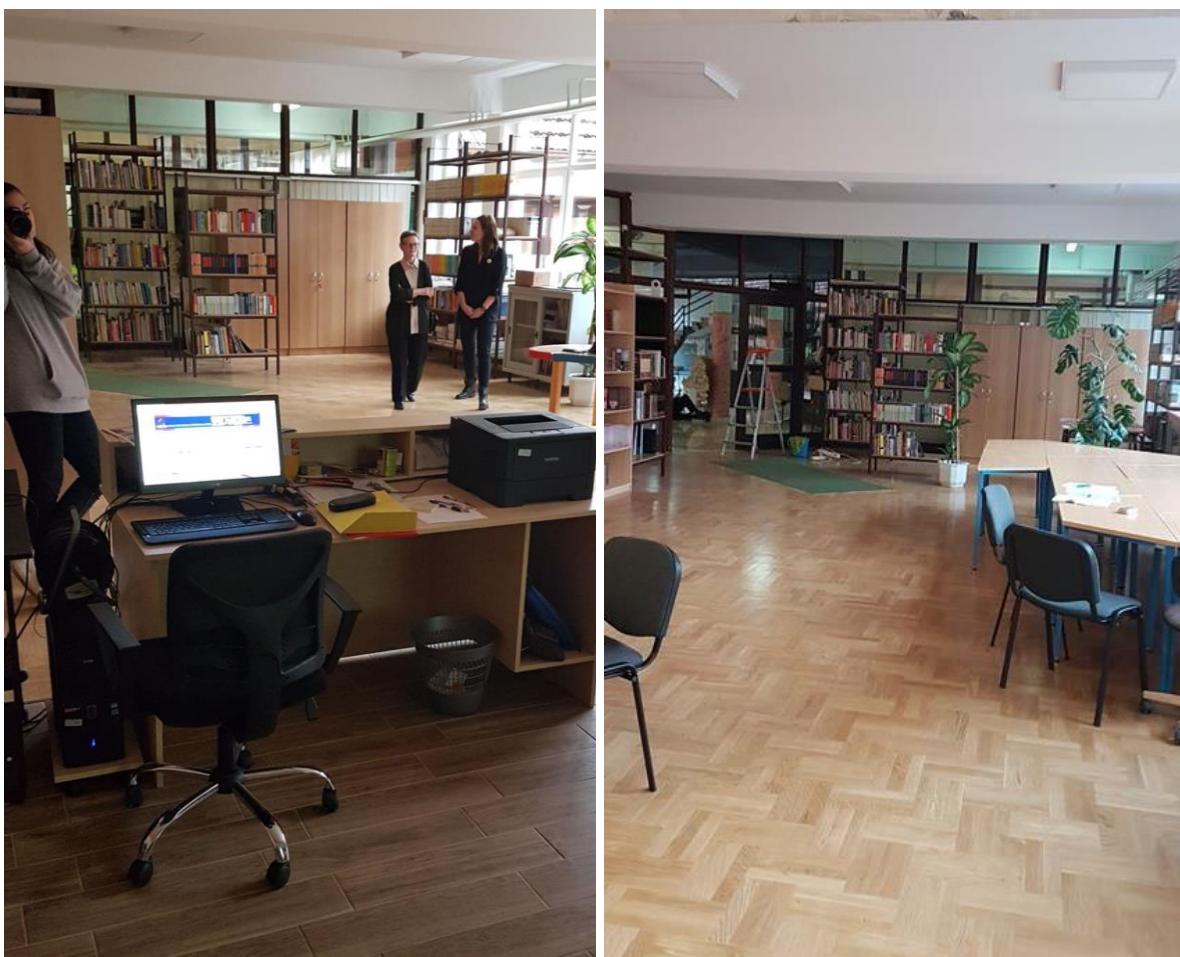

Slika 3.

Primarni zadatak knjižnice jesu odgojno-obrazovni ciljevi te se potiče čitanje i osobni razvoj, preporučuju knjige o moralnim vrednotama, ali i uči stjecanju vještina i kritičkom vrednovanja informacija. Posebice se naglašava svijest o građanskom društvu, ekologiji, tržištu rada i nastavku obrazovanja.

Knjižnična građa stručno je obrađena u programu MetelWIN te se nadopunjuje i kontinuirano radi na informacijsko-komunikacijskim tehnologijama. Voditelj se knjižnice stručno usavršava i profesionalno napreduje, potiče estetizaciju prostora likovnim elementima, izgrađujući arhitekturu duha prepoznatljivu u strategijama učenja.

Česte su izložbe kulturne baštine i narodnih rukotvorina kao specifičnosti ovoga podneblja. To su predmeti, uporabna tradicijska pomagala, iz škrinje naših baka, folklornih i glazbenih sadržaja.

Slika 4.

Vidljivi su na umjetničkim instalacijama, izloženim radovima, tematskim zidnim novinama i školskim prostorima za Dane kruha, Dane zahvalnosti za plodove zemlje. Učenici rade zanimljive kaširane predmete, postave izložbu slika, ulje na platnu i pastel, mrtve prirode, postavljaju kulise drveta i slavonskog dvorišta te degustiraju krušne proizvode. Manifestacija je složena „Priča mozaika“, sastavljene od slamnate simfonije (slama kao materijal), dramske igre u kojoj učenici glume uloge i kreativno izrađuju ideje oživljavaju kostimografiju vila i satira. Revija i defile nosivih predmeta od prirodnih materijala – juta, cvijeće, granje, lišće završni su čin kompozicije – prije blagovanja i zahvale kruhu i Zemlji.

Slika 5.

Ciljanim i suradničkim učenjem, timskim radom kolega iz struke, nastane zanimljiv mozaik satkan od finih nijansi, senzibiliziranih kamenčića za javnost, a knjižnica promiče javnu i kulturnu funkciju.

Također smo aktualizirali tribine – predavanja o zdravoj hrani, gdje gostuju stručnjaci iz Hrvatske agencije za hranu, ekološki aktivisti i organizaciju okruglog stola na temu „Zdravlje je hrana, a izbor je tvoj! Prirodno ili GMO!!!“

Umjesto zaključka

Knjižnica Škole primjenjene umjetnosti i dizajna Osijek sljednica je Škole za tekstil, dizajn i primjenjene umjetnosti Osijek koja je nastala od stare Tekstilne škole za koju nije bilo interesa nakon propadanja tekstilne industrije u Osijeku i šire.

Knjižnica ima reprezentativan prostor u središtu Škole, sastoji se od čitaonice i posudbenog dijela, otvoren je pristup građi, ima oko 120 četvornih metara te više od 6.000 jedinica građe, kao i dio novog standardnog namještaja i polica koje nisu pretjerano funkcionalne. Otvorena je 25 sati tjedno za korisnike. Ima 25 sjedećih mjesta, dva računala i sva građa je obrađena u knjižničnom programu MetelWin. U programu se knjižna i neknjižna građa stručno obrađuje katalogizacijom i inventarizacijom te ispisuju

signaturne naljepnice. Svi korisnici (besplatno učlanjivanje) upisani su u program i napravljene su im članske iskaznice. Također se vrše manji popravci knjiga samoljepljivim trakama, a otpisanu se građu reciklira, osmišljenim ciljevima izrađuje knjižnični uradak – eksponat i uz suradnju s Aktivom likovne struke dobivamo novi originalan predmet – ukrašavajući prostor.

Zaštita knjižnične građe redovno se obuhvaća revizijom, otpisom oštećenih primjeraka, svake četiri godine od posljednje revizije. Posudba knjižnične građe odvija se svakodnevno izdavanjem lektire ili stručne literature, dok je korištenje referentne zbirke u čitaonici ili uz prethodni dogovor s nastavnicima za potrebe nastave.

Dakle, knjižnica Škole primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek dobila je istaknuto mjesto u odgojno-obrazovnom radu, prepoznata je kao ugodan prostor sa zanimljivim sadržajima za korisnike. To je mjesto druženja i susreta s informacijama u stručnoj i referentnoj literaturi, književnim djelima i stručnim osobljem. Treba samo doći (preporuka: ponijeti osmijeh) i pitati knjižničara...

Nadat ćemo se da ćemo uz potporu Osnivača, pomoći donacija i vlastitih sredstava opremiti (propisanom opremom) prostor namijenjen učenju i potrebama vremena! Pedesetak ljeta vrijeme je zrelih godina, životnih mudrosti podijeljenih generacijama učenika, svih naših odrastanja.

Knjižnica, baš kao i čovjek, razvojno proživjava razne mijene - od porođaja do mladosti, traženja putokaza putovima zrelosti i polaganijeg koraka u zlatna slova budućnosti.